

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Det makedonske spørgsmål

Af [Uffe Andersen](#) 4. november 2009 • I kategorien [Navne](#) •

Makedoniens flag foran det gigantiske kors (vist nok verdens største) på Vodnobjerget uden for hovedstaden Skopje. (Foto: Uffe Andersen)

Det makedonske spørgsmål har nået Balkan og dermed Europa i halvandet hundrede år. Endnu i dette øjeblik graves der i arkiver, bøger og jorden for at finde krukker med inskriptioner, gamle kort og andre beviser på, at 'Makedonien er vores'.

Spørgsmålet er ikke så meget, om de enkelte parter kan bevise deres påstande, som strider mod hinanden. Nej, problemet er, at det er alle parter *selv overbeviste om*, at de kan ... ja, at de faktisk for længst har *gjort* det.

[lyd: jord hældes ned af slisken i Heraklea]

Jorden, der her hældes ned ad en sliske i det sydlige Makedonien, er symptomatisk for hele *det makedonske spørgsmål* – det spørgsmål, som gennem halvandet hundrede år har slået tusinder ihjel og kompliceret livet og internationale relationer

– ikke kun for dem, der selv bor i området, men også for omverden.

'Symptomatisk' er jorden, fordi den hældes ned ad slisken af en arbejder, der er ved at udgrave et vigtigt arkæologisk fundsted; og netop sådanne udgravninger foretager alle – bogstaveligt og i overført betydning: i jord, i arkiver, i erindringen, kort sagt: *i fortiden* – for at finde beviser på, at netop de har ret, og at *Makedonien tilhører dem*.

Striden om Makedonien har været lige siden, nationalstaterne i løbet af 1800-tallet begyndte at opstå i området, som til da i et halvt årtusinde havde været del af det tyrkiske Osmanniske Imperium.

Makedonien var stadig under tyrkerne og lå, hvor Serbien, Bulgarien og Grækenland mødtes. De mente alle, at Makedonien tilhørte dem – mens de færreste, som boede der, havde nogen klar idé om, 'hvem de var' – grækere, bulgarere, serbere ... eller måske simpelthen 'makedonere'.

Ville naboerne have en bid af kagen, måtte de altså vinde de menneskers *bevidsthed*. Det mest effektive redskab til dét – i hvert fald dengang – var Kirken.

Oprindeligt dækkede én Kirke hele den ortodokse del af Balkan – nemlig den *græske* kirke. Fra midt i 1800-tallet kæmpede Kirken i Bulgarien for at få selvstyre fra patriarkatet i Istanbul – det tidligere Konstantinopel, hvor den græsk-ortodokse kirke stadig har hovedsæde. Eftersom den tyrkiske sultan sad på området, bestemte han også over Kirken, og han oprettede i 1870 det bulgarske exarkat i Sofia. Dét indrullerede bulgarske politikere straks i kampen for at gøre Makedonien bulgarsk.

Sultanen bestemte, at 2/3 af en menighed skulle stemme for exarkatet, før den lokale kirke blev overført fra græsk til bulgarsk administration – hvilket fik bevæbnede bander til at presse Makedoniens landsbyer til at slutte sig til den bulgarske, hhv. græske kirke.

I 1876 skrev den russiske forfatter Fjodor Dostojevski – med henvisning til 'den syge mand', dvs. det svækkede osmanniske imperium – at "den græsk-bulgarske 'kirkestrid', som vi den seneste tid har været vidner til, er i sidste ende ikke mere end en national konflikt i munkeklæder og kan ses som et varsel for fremtiden (...). Så snart 'den syge mand' udånder, vil uro og konflikt ved første lejlighed bryde ud over hele Balkan".

Det måtte næsten gå galt, mente Dostojevski – og det gjorde det for alvor i 1. og 2. Balkankrig mellem 1912 og -13.

De varede i alt ikke mere end ti uger; men hver dag på de ti uger blev – foruden civile ofre – 3.000 soldater slået ihjel. Der blev vist en brutalitet, som slog Vesteuropa med rædsel – for dér havde man endnu 1. Verdenskrig til gode – og som var stærkt med til at give 'Balkan' den negative klang, ordet stadig har i manges ører.

Den 1. Balkankrig gik ud på at smide tyrkerne ud af Balkan – hvilket lykkedes. Den 2. var en kamp mellem de tidligere allierede – Serbien, Grækenland og Bulgarien – om Makedonien. Taberen blev især Bulgarien – som derfor i 1. Verdenskrig allierede sig med Tyskland, der lovede at give bulgarerne Makedonien 'når' man vandt krigen. Det gjorde tyskerne som bekendt ikke. Men de lovede op til 2. Verdenskrig *igen* Makedonien til bulgarerne – som derfor *igen* allierede sig med tyskerne.

Forgæves: Efter 2. Verdenskrig blev grænserne bekræftet, sådan at bulgarerne fik godt 10% af det historiske Makedonien, grækerne 50%, mens en god tredjedel blev en republik i Jugoslavien. Det er dén del, vi i daglig tale kalder 'Makedonien', men for at undgå forvirring skal den her kaldes ved det navn, den er optaget under i FN: Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien – eller med den engelske forkortelse: FYROM.

Da Jugoslavien i 1991 gik i opløsning, og FYROM erklærede sig selvstændigt, var Bulgarien først til at anerkende landet. Nogle mener, at det gjorde bulgarerne kun, fordi de regnede med, FYROM ville slutte sig til *Bulgarien*. Dér mente man nemlig – og mener stadig – at makedonerne kulturelt, sprogligt og religiøst i virkeligheden er *bulgarere*.

Ved den årlige bogmesse i Bulgariens hovedstad, Sofia, præsenterer forlæggeren Aleksander Bozhkov på sin stand en række bøger, der med grundige udlægninger af Historien og historiske kort forklarer, 'hvordan det i virkeligheden

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog museet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Navne'

Pigenavne ender på -a eller -e

Foranstillede tilnavne på Samsø

Sydsudan

Drengenavnet *Mohammad*

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

jane til Jødiske efternavne

InglêS til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borriñholmska måled

Artikler om

Græsk Makedoniens udgave af Vergina-solen er udbredt, men ikke officiel

af den græske verden. Vi siger til folk, der taler om den slags: 'Okay, vis os noget, der er makedonsk og som er anderledes end resten af det, vi kender fra det gamle Grækenland. Hvad er det? Er det sproget, inskriptionerne? Nej – for det er det samme. Er det religionen? Nej – den er den samme. Er det genstandene, smykkerne, våbnene ... nej – for det

maj 2009

april 2009

marts 2009

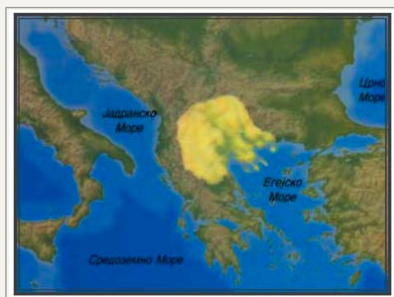
er alt sammen det samme.

Hvis disse makedonere var et andet folk end grækerne, så efterlod de sig intet som helst. Intet. De efterlod intet af deres sprog, intet af deres materielle kultur. De byggede samme slags veje som grækerne, de havde de samme statuer, det samme af alting – så hvad gør dem anderledes?"

- spørger arkæologen retorisk og konkluderer om Antikkens makedonere:

"Selvfølgelig var de grækere".

I iveren efter at være mest i familie med Aleksander den Store opkalder begge sider alt fra lufthavne over motorveje til filmpriser efter den store erobrere. Man kunne tro, det var et handicap for FYROMs makedonere, at slaverne først kom til området i 600-tallet – dvs. omkring 1000 år efter, Aleksander den Store levede. Men i FYROM ser man sig som en blanding af slaver og Antikkens makedonere – mens grækerne er noget *helt* andet.

Stormakedonien i oldtiden, ifølge makedonsk skolebog fra 1995. Omfatter foruden FYROM grænseegnene til vore dages Albanien, hele græsk Makedonien og det sydvestlige Bulgarien.

Problemet er, at dele af det historiske Makedonien i dag ligger i Grækenland og Bulgarien – og at folk dér også føler sig som 'makedonere'. Hvis FYROM får lov at kalde sig simpelthen 'Makedonien', så vil det være underforstået, at alt 'makedonsk' – fra mennesker til oliven – kommer fra FYROM. Det argument fremfører især grækerne, som føler deres identitet truet.

Men i Heraklea spørger Bushinosk:

"Vi har altså ikke lov at føle os som makedonere, fordi de føler sig som makedonere? Det er vel nok ironisk. Skal vi virkelig holde op at føle os makedonske, fordi de ønsker at være de eneste makedonere i verden?"

Både grækere og FYROMs makedonere opfatter altså navnet som et spørgsmål om identitet – og netop

derfor er det så svært at løse den strid, som har varet, siden Makedonien i 1991 blev et selvstændigt land.

Ihærdig mægling fra FN har inkluderet kompromisforslag som at kalde FYROM for Republika Makedonija-Skopje, Øvre Makedonien, Makedonien-Skopje og lignende, men trods pres på begge parter fra især EU og USA har man gennem 18 år ikke så meget som nærmet sig en løsning. Siden efterårets valg og regeringsskifte i Grækenland har både parterne selv og 'det internationale samfund' talt sig op til, at *nu* finder man lige straks et kompromis – men det er set før.

Senest nedlagde Grækenland i 2008 veto mod, at Makedonien blev optaget i Nato. Bortset fra identitets-problemet, så mener grækerne, at hvis FYROM får lov at kalde sig 'Makedonien', så underforstår det et krav på en del af Grækenland, hvis nordlige provins *også* hedder 'Makedonien'.

Grækerne lader forstå, de også vil nedlægge veto mod FYROMs optagelse i EU, hvis ikke man bliver enige om et navn. Det har skabt en vis panik i FYROM, som ellers mente, at tiden arbejdede for dem. Mere end 100 lande har nemlig anerkendt FYROM under navnet 'Makedonien' – inklusive Rusland, Kina, USA og Danmark. Derfor har man ikke været særligt ivrige efter at finde et kompromis. Men nu har Grækenland – der også har set, hvor det bar hen – tvunget FYROMs politikere til at tage hensyn til det græske standpunkt – hvor tåbeligt og uretfærdigt, de end synes, det er.

Ifølge folk i FYROM handler balladen om navnet ikke om grækernes identitet som 'makedonere' eller om, at FYROM måske vil kræve dele af Græsk Makedonien – men om, at grækerne er bange for at blive tvunget til at anerkende, at der i det nordlige Grækenland findes et mindretal af 'etniske makedonere'.

Det er ikke helt klart, hvad eksistensen af et mindretal har med *navnet* at gøre – og i det hele taget kan udenforstående være fristede til med Julie i Shakespeares *Romeo og Julie* at spørge: *What 's in a name?* – 'Hvad betyder et navn?'

Som Romeo og Julie fandt ud af, betyder navnet alt – hvis folk *tillægger det navn* så stor en betydning. Og det gør man netop stadig i især Grækenland og FYROM med navnet 'Makedonien'. Så selv om det vel ikke ender så galt som i Shakespeares stykke, er det svært at se, hvordan man får løst den gordiske knude.

[Dette indlæg blev sendt i *PIs Panorama* 31. marts 2009 og [kan høres her](#). 14:45]

Uffe Andersen
journalist

Læs også:

1. [Makedonsk i Grækenland](#) Makedonsk i Grækenlands nordligste provinser. Kortet viser sprogets livskraft (i 1993), ikke dets størrelse i forhold til andre sprog. Rød: sproget tales af alle aldersgrupper, både privat og offentligt. Lyserød/orange:...
2. [Er Rumænien et balkanland?](#) Det Osmanniske Imperiums største udstrækning i Europa er en almindelig måde at

definere Balkan på (Kort: Cambridge Modern History Atlas, 1912) I Vesteuropa opfatter mange Balkan som 'et uciviliseret sted'...

3. [Roma – Europas statsløse folk](#) Europas romanier (Kort: Wikimedia) Roma og Sinti – eller sigøjnerne, som vi traditionelt kalder dem – er et gammelt folk med et sprog af den indiske gruppe, romani, og efter...
4. [Serbokroatisk](#) "Stari most", den berømte osmanniske bro over Neretva fra 1566, blev ødelagt af kroatiske styrker i 1993 og genopført i 2004. Den tyske forfatter Heinrich Heine skrev i 1821, at...

Tagget med: Aleksander den Store, arkæologi, Balkan, bulgarere, Bulgarien, bulgarsk, den græsk-ortodokse kirke, det osmanniske imperium, Dialekter, erindringspolitik, flag, FN, FYROM, Grækenland, grækere, græsk, hellenere, historie, identitet, Jugoslavien, kirken, kristendom, makedonere, Makedonien, makedonsk, nationalisme, Nato, ortodoks, osmannerne, osmannisk, religion, serbere, Serbien, serbisk, slaviske sprog, Sofia, sprogekort, Tyrkiet, tyrkisk

---

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.